

Vem var Moa Martinsons far?

Av Annika Johansson, Näverdal, 590 53 Ulrika. E-post: annika.naverdal@telia.com

Vem som var Moa Martinsons far har alltid varit en gåta för litteraturforskarna. Moa själv antydde att hennes far kunde vara en greve, kanske en Falkenberg på Brokind. En annan tanke är att det är Holger Drachman. Men Moa skrev också: "hoppas att ingen av dem är far åt mig, jag vill ha en riktig far liksom jag har en riktig mor".

Det är kanske dags nu att ge Moa hennes rätte far? För hur skulle en greve kunna vara far till Moa när hennes mor var piga på en gård utanför Motala? Jag läste i Moas böcker och i biografier om henne och hennes bakgrund, men detta med hennes okände far fick jag inte att gå ihop.¹ En liten anteckning att det nog fanns något bland rättegångspappren i Motala fick mig att börja leta i Aska häradsrätts protokoll.

Och här kommer nu svaret på gåtan om vem som var Moa Martinsons far:²

Den 9/2 1863 föddes i Kristbergs socken på torpet Herrefallet under Bölnorp Kopparhults ägor en son som får namnet Anders Teodor. Fadern heter Anders Gustav Rolf och är född 1833 i Kristbergs socken. Modern heter Johanna Persdotter och är född 1830 i Klockrike socken. Anders Teodor har sju syskon. En anteckning finns att fadern dömts för snatteri, första gången, 15/6 1867. Familjen flyttar från torpet Herrefallet till torpet Bergshult någon gång efter 1866. I övrigt kan man väl säga att makarna har tur med sina barn. Trots nödåren så dör inget av barnen utan åtta barn får växa upp och ge sig ut i världen som pigor och drängar.

Dags för drängtjänst

År 1880 är det dags för Anders Teodor att ta sin första drängtjänst. Han flyttar till 1/2 mtl Måsegren och hans namn skrivs nu som Anders Theodor Andersson. Nu kommer han, som så många andra pigor och drängar, att årligen byta tjänst. År 1881 flyttar han till Bondeby ägor, torpet Sjöfallet. Året därpå, 1882, går vandrigen till torpet Nyberg, under



Moa Martinson står staty på Grytstorget i Norrköping, mitt i det gamla industrilandskapet.

samma gård. Därefter, år 1883 beger han sig hem till föräldrarna, kanske behövs han där då. Han stannar hos föräldrarna till år 1886 då han tar tjänst som dräng på torpet Danmark på Unnekulla ägor. Det är då som hans efternamn för första gången står som Rolf istället för Andersson. Sedan går drängturen 1887 till torpet Lilla Trehörna på Dal och Nockorps ägor. Från Kristberg går nu färden till Styra socken 1888. Anders Teodor Rolf blir dräng i Vinberga Lillgård 3/16, hos Johan Farman.

Från Styra socken flyttar han till gården Kärr i Motala Landsförsamling

1889 i december. Samma år har också Christina Schwartz, Moas mor, kommit till den gården för att tjäna piga, närmast från en pigtjänst i Nykils socken. Deras romans har inletts ganska snart, Moa är född i november 1890. Det som har hänt dem emellan omvittnas senare vid tinget av två vittnen, Carolina Johansson i Motala och Hilma Stendahl vid Motala Verkstad, vid Aska ting i februari 1891. Carolina vittnar: "att vittnet vid något tillfälle straxt efter julen 1889 sett parterna liggande i samma säng, dervid åtminstone kärande varit afklädd; samt att kärande för svarandes efterhängsen-

1) Se bl.a. Kerstin Engman "Moa Martinson Ordet och kärleken", 1990.

2) Aska Häradsrätt: A1a:248, 249, 250. Kyrkoarkiv: Motala församling, Kristbergs församling, Varv och Styra. Arkivet för Motala verkstad AB.

het' vid nämnda tid ofta måst försumma sina sysslor. Hilma vittnar: "att vittnet sett svarande gifva kärande penningar, men att vittnet, som icke närmare känner någöndera af parterna, för öfrigt icke har sig något i saken bekant".

Anders Teodor flyttar från drängplat- sen i Kärr och blir nu verkstadsarbetare vid Motala verkstad. Han bosätter sig på Kanalområdet. I Motala verkstads ar- betarförteckning förs han in som nr 904³ och betecknas som gjutare. Hans bo- stadsadress är inom Motala Landsför- samling på Kanalområdet nr 174⁴. Han bor där från 1890. Han får lön som gju- tare av tackjärn från januari 1891 till 7/4 1891⁵ då han antecknas som "flyttad". I maj har en Pettersson övertagit hans nummer nr 904. I mantalslistan för Motala verkstad antecknas han bland dem som inte är mantalsförda på Motala Verkstad.

Christina Schwartz stämmer alltså Teodor Andersson Lundin⁶ till tinget. Eftersom hon inte nämner hans andra förnamn kan man sluta sig till att hans tilltalsnamn var Teodor. Ärendet tas upp vid tre ting. Ärendet gäller barnuppfostringsbidrag. Första gången målet behandlas är den 17 februari. Teodor döms till 10 kronors böter för att han uteblivit vid tinget. Det blir uppskov till den 10 juni, då ingen av parterna in- finner sig. Målet skjuts nu upp till den 14 oktober. Vid detta ting in finner sig Christina och anmäler att Teodor avrest till Amerika. Målet blir vilande till dess Teodor eventuellt återkommer till orten.

Christina Schwartz blir skriven på socknen i Motala 1890, med anteckning att hon vistas i Vårdnäs. År 1892 skrivs hon som flyttad till föräldrarna i Vårdnäs. Moa, eller Helga Maria som är hennes riktiga namn, är också boende där.

Men ryktet att Teodor har rymt till Amerika stämmer inte! År 1892 är Teodor fortfarande skriven på Kanal- området 174 i Motala, och jobbar som utarbetare vid Verkstaden, och han får 1893 sällskap av en ny kvinna. En Stina Maja Andersson, född 1863 i Grinstad, Älvsborgs län, som är fabriksarbeterska. Det blir två oäkta barn födda, om Teodor är far kan inte fastställas, mer än att han är sammanboende med Stina Maja under denna tid. År 1896 föds Anna Carolina

Sofia (senare gift Johansson och död i Åmål 1984⁷) och 1899 i mars föds Sigurd David (senare med efternamnet Falk och död 1961 i Lundby, Göteborg⁸). Stina Maja flyttar 1901 till Motala Verkstad och gifter sig med Sven Adolf Efraim Falk, maskinarbetare. Hon dör 1951 i Skara⁹.

Teodor förs 1899, i december, över till obefintlighetsregistret. Han avförs slutli- gen från registret 1977. Tyvärr vet vi alltså inte vad som hände med honom efter 1899. Kanske var det så att han helt enkelt "rymde" för att slippa betala för det (eller de?) barn han satt till världen. Vem vet, kanske blev han en luffare på "vägen till Klockrike" ett öde som sena- re hans berömda dotter Moa fick en viss litterär beröring med, genom Harry Martinsons författarskap...

89. Moa Martinsons fars anor

Av Hans Egeskog

Annika Johansson nämner i sin arti- kel här intill namnet på den man som med största sannolikhet var far till författarinnan Moa Martinson (född Helga Maria Schwartz). Här nedan finns en enkel sammanställning över de anor jag kunnat finna i aktuella kyrkböcker. Nu uppmanar jag läse- kretsen, som säkert har bättre koll på dessa trakter än jag, att komplettera denna antavla. Alla bidrag mottages tacksamt.

*** Proband ***

1. **Anders Teodor Andersson Lundin**, f 9/2 1863 i Herrefallet, Bölnorp Kopparhults ägor, Kristberga. Statdräng, arbetare vid Motala verkstad. 1890 uä förbindelse med Christina Schwartz och far till dottern Helga Maria (Moa Martinson). Senare under 1890-talet sammanboende med Stina Maja Anders- son, f 1863 i Grinstad (Vägö) och troli- gen far till hennes två uä barn födda 1896 och 1899. 1899 överförd till obe- fintlighetsregistret i Motala.

*** Generation I ***

2. **Anders Gustaf Rolf**, f 23/8 1833 i Koppetorp Kristberg. Torpare i Herre- fallet, Bölnorp. Gift med
3. **Johanna Persdotter**, f 7/6 1830 i Husbyfjöl, Brunneby [Klockrike C:3].

*** Generation II ***

4. **Anders Rolf**, f 1784 [hfl] i Udenäs (Vägö), död 2/10 1833 i Koppetorp, Kristberg. Livgrenadjär 1805–1826, vice korpral, för Stora Rösjö, V Ny, skatteman i Koppetorp, Kristberg. Inflyttade till Kristberg med hustrun 1826 från Västra Ny. Gift 21/2 1810 i V Ny med

Och Moa levde länge vidare i sin fan- tasi att hennes far var en greve...

Men visst tycker vi att det duger nog så väl, om inte rent av bättre, med en verkstadsarbetare från Motala verkstad som far till en av våra främsta arbetar- författare?¹⁰

8) Sveriges dödbok 4

9) Sveriges dödbok 4

10) I en kommande artikel hoppas jag kunna komplettera våra kunskaper om Teodor eftersom det bl.a., återstår att undersöka de kommunala arkiven i Motala och Vårdnäs angående under- håll till barnen, Motala Verkstads per- sonalliggare för resten av 1890-talet, domboken från resten av 1890-talet och arkivet från Motala verkstad som finns i Motala museum.

5. **Anna Stina Larsdotter**, f 23/2 1791 i Falla, Motala. Hon omgift 5/6 1835 med Niklas Johansson, f 18/4 1807 i Bjälbo (hfl).

6. **Peter Larsson**, f 10/7 1801 i Kårstad, Lönsås. Dräng i Husbyfjöl. Gift 12/2 1830 i Brunneby [Klockrike C:3] med
7. **Sara Stina Persdotter**, f 8/9 1800 i Lundbäcken, Krigsberg.

*** Generation II ***

10. **Lars Jonsson**. Torpare i Falla, Motala. Gift med
11. **Anna Andersdotter**, f 175(5) [upp- ges vara 36 år vid dotterns födelse].

12. **Lars Andersson**. Skatteägare i Kårstad, Lönsås. Gift 17/10 1800 i Fornåsa [Lönsås C:1] med

13. **Maria Andersdotter**, ev. f 1776 och dotter till Anders Månsson och Katarina Johansdotter i Kårstad.

14. **Peter Persson**, f 1769 el. 1771 i Godegård [hfl Krigsberg AI:2, pag 234 o 288]. Torpare i Lundbäcken, Krigsberg. Gift 30/9 1798 i Krigsberg med

15. **Katarina Andersdotter**, f uä 17/12 1773 i Lilla Skonberga, Normlösa.

*** Generation III ***

30. **Anders Andersson**. Dräng i Lilla Skonberga, Normlösa. En dräng A.A., född 18/3 1751 (ingen ort nämnd), finns antecknad i Lilla Skonberga 1770 [Normlösa AI:1, pag 124]. Uä förbindel- se 1773 med

31. **Stina Olofsdotter**, f 28/8 1748 (ingen ort nämnd) [Normlösa AI:1, pag 181]. Piga i Lilla Skonberga, Normlösa. Kallas "kvinnfolk" i födelsenotisen för dottern. Kallas "brordotter" till bonden Nils Haraldsson i Lilla Skonberga [Normlösa AI:1, pag 124]. Denne föd- des 29/8 1717 i Skonberga och var son till Harald Skonberg.

3) Motala verkstad AB D1AA:5

4) Motala verkstad AB D2:11

5) Motala verkstad G5BB:7, tyvärr saknas avlöningslistor från verkstaden för år 1890.

6) Efternamnet Lundin fick han sig till- delat som verkstadsarbetare vid Motala verkstad, som man gjorde med dem som hade för "vanliga" efter- namn.

7) Sveriges dödbok 4